

Žene i kockanje- Društveni kontekst i osobno iskustvo

Marić, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Department of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:659444>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

HRVATSKI STUDIJI

Lucija Marić

**Žene i kockanje – društveni kontekst i osobno
iskustvo**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2018. godine

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

HRVATSKI STUDIJI

ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

LUCIJA MARIĆ

**Žene i kockanje – društveni kontekst i osobno
iskustvo**

ZAVRŠNI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Renato Matić

Sumentor: dr. sc. Boris Kozjak

Zagreb, 2018. godine

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Teorijski okvir	3
2.1. Istraživanja u Hrvatskoj iz druge polovice 20. stoljeća.....	4
2.2. Istraživanja u Hrvatskoj u 21. stoljeću	4
3. Metodologija	8
4. Rezultati i rasprava.....	10
5. Zaključak	13
6. Literatura	14

1. Uvod

Peter Collins (prema Kozjak, 2016) u svojoj knjizi *Kockanje i javni interes* definira kockanje kao „aktivnost u kojoj (1) dvije ili više strana riskiraju neku vrijednost (putem uloga), (2) nadaju se pritom da će osvojiti nešto veću vrijednost (nagradu) i (3) dobitak i gubitak ovisi o ishodu događaja koji nisu poznati sudionicima u vrijeme oklade“. Ili jednostavnije, po Collinsovom rječniku sociologije, kockanje predstavlja „ulaganje novca na ishod igara ili događaja u kojima slučajnost ili vještina igraju značajnu ulogu“ (Ibid.). Iako kockanje postoji otkad i ljudsko društvo, možemo se zapitati kako je došlo do tolike raširenosti kakvu vidimo danas. Teško je ne primijetiti brojne reklame po plakatima, televizijsko i radijsko oglašavanje, te primamljive natpise koji obećavaju velike i glamurozne dobitke. Neki od njih mame nove igrače sa novčanim bonovima za prvo igranje ili raznim pogodnostima poput pića dobrodošlice. Prva veća prilika za širenje kockanja je pružio razvoj industrijskog društva u 19. i 20. stoljeću koji je oblikovalo dokolicu u njenom modernom smislu, a skraćivanjem radnog vremena se otvorilo mjesto za novu aktivnost koja će ga popuniti – među ostalim aktivnostima, tu se našlo i kockanje. Pritom su ljudi mogli sami izabirati aktivnosti koje su im se činile najprivlačnije, s tim da je na taj izbor u značajnoj mjeri utjecao socijalni čimbenik (Ibid). Roberts (prema Kozjak, 2016) smatra da ljudi „odabiru određene aktivnosti koje se uklapaju u njihov osobni svjetonazor, životni stil i društvenu skupinu kojoj pripadaju“. Bijedić i suradnici (prema Ricijaš i suradnici, 2016) tako primjećuju da utjecaj okolišnih čimbenika i društvene klime u kojoj mladi odrastaju u određenoj mjeri utječe na uključivanje pojedinaca u igre na sreću, a time i na razvoj problematičnog kockanja, i to neovisno o njihovom akademskom uspjehu, potencijalnom profesionalnom usmjerenju ili studiju adolescencije. Ricijaš i suradnici (2016) također spominju značajan utjecaj okolinskih čimbenika, od kojih su najbitniji dostupnost i privlačnost kockanja, zakonske regulative, te oglašavanje igara. Iako smatraju da povezanost nije linearna i uzročno-posljedična, te da bitan utjecaj imaju i drugi čimbenici, smatraju da se ne smije zanemariti utjecaj okolinskih čimbenika (Ibid.).

Zbog raznih socijalnih čimbenika, ali i položaja žena, one su „kaskale“ za muškarcima u ulasku u svijet kockanja. Žene su borbom za prava žena izborile svoje mjesto u mnogim područjima života pa su tako prodiranjem u javnu sferu odlučile osporiti muški ekskluzivitet i u onim sferama koje se smatraju negativnim ili, se u najmanju ruku, većinom ne odobravaju. U to spadaju sve vrste devijantnog ponašanja, od najtežih oblika kriminala, pa do aktivnosti koje se danas ni ne smatraju u velikoj mjeri devijantnima, poput kockanja ili ispijanja alkohola. Zbog tog manjka prisutnosti u kockarskim aktivnostima i sama istraživanja o kockanju žena manjkaju

ili su jako površna i općenita. Li (prema Kozjak, 2016) navodi tri razloga koja objašnjavaju nedostatak istraživanja o ženama koje kockaju. Prvi razlog je taj da su se prije žene uključivale u istraživanja samo radi usporedbe sa muškarcima pa se nije dublje ulazilo u iskustvo žene. Drugi razlog je taj da su se prijašnja empirijska istraživanja fokusirala na paradigmu kockanja kao psihološkog i medicinskog problema, a da se pritom nije istraživao društveni kontekst niti subjektivno iskustvo svakog kockanja. Zbog toga ne postoje svjedočenja kockara jer su takva istraživanja udaljena od društvene i osobne stvarnosti. Treći razlog je taj da ranija istraživanja ne uzimaju u obzir da se demografska struktura osoba sklonih kompulzivnom kockanju mijenja, te da je sve veći broj žena kockara koje dolaze iz socijalno ugroženih kategorija (Ibid.).

2. Teorijski okvir

Kockanje postoji otkad i ljudsko društvo jer zadovoljava određene bitne osobne i društvene potrebe koje se ne mogu zadovoljiti na drugi način. Od svojih početaka pa do kasnih 1960-ih godina, kockanje se smatralo negativnom, „devijantnom“ aktivnošću, o kockanju se raspravljalo s negativnim tonom, te je samo kockanje bilo dosta ograničeno zbog velikog broja regulacija koje su ga pratile. Tome su pridonijeli i brojni skandali vezani uz korupciju i prevare, a veliku važnost tu su imali i samo kockari koji su često dolazili iz marginalnih ekonomskih skupina. Od 1970-ih je došla politika kojoj je oporezivanje prihoda od komercijalnog kockanja bilo jako privlačno zbog poticanja alternativnih oblika stvaranja prihoda. Također, razvijanje potrošačkog društva i s njim povezana povećana potrošačka moć i potrošački mentalitet, doveli su do smanjivanja osuđivanja kockanja kao „nemoralnog“ te se stvorilo ozračje gdje stav prema kockanju možda nije bio potpuno odobravajući, ali bar nije osuđivao širenje kockanja kao oblika aktivnosti za razonodu. Kroz jedno desetljeće kockanje se reguliralo u sve manjoj mjeri, a došlo je do drastičnog širenja i rasprostranjenosti komercijalnog kockanja koje je postalo globalna, multimilijarderska aktivnost. Danas velik broj ljudi u razvijenim zapadnim zemljama (između 60 i 80 posto), uključujući sve veći broj mladih, žena i pripadnika srednje klase, redovno kocka. Jedan od ovakvog drastičnog preokreta posljedica je rječnika koji se koristi u ovom kontekstu, pa umjesto riječi „kockanje“ koja sa sobom nosi konotacije financijskog gubitka, sada većina priređivača igara koristi riječ „igranje“ koja sugerira na igru i opuštanje. Promjene koje su dovele do današnjeg poimanja kockanja i do izgleda same industrije, pretvorili su kockanje u aktivnost koja prodaje nadu, uzbuđenje i zabavu za sve veći broj potrošača. Dijelom je za to zaslužna i sama potrošačka kultura i karakteristike koje idu uz nju poput kredita koji su sve dostupniji svakom potrošaču. Još neke karakteristike potrošačke kulture koje se dobro uklapaju u kockarsku aktivnost su vrednovanje trenutnog zadovoljenja, samoispunjenje i upadljivo trošenje (Kozjak, 2016).

Jedno od značajnijih pokušaja razumijevanja iskustva žena pri kockanju je onaj od Li (prema Kozjak, 2016), koji je proveo jednogodišnje etnografsko istraživanje o razumijevanju žena kockara. On je pokušao saznati kako žene počinju kockati i kako se problem kockanja razvija kod njih, te na koji način žene doživljavaju kockanje i kako vide svoju ulogu u tom procesu. Li je došao do rezultata da se svaka žena prvi put počela kockati preko prijatelja ili člana obitelji, te da je to počelo iz čiste znatiželje. U nekim slučajevima je ženu privukla kockanju početnička sreća, a nekad je jednostavno njihovo rekreativno kockanje preraslo u ovisničko (Ibid.).

2.1. Istraživanja u Hrvatskoj iz druge polovice 20. stoljeća

Među prvim istraživanjima provedenim u Hrvatskoj, a bitnim za ovu temu, izdvojila bi drugo empirijsko istraživanje igara na sreću na području Hrvatske, koje je provela tvrtka ZIT CEMA za potrebe Hrvatske lutrije. Ispitivanje je provedeno 1986. godine, a ispitivale su se navike i učestalost igranja pojedinih igara na sreću, te načini i razlozi igranja pojedinih igara, zamijećenost ekonomsko-propagandnih poruka, te neki specifični stavovi. Prema rezultatima tog istraživanja, oko 39% Jugoslavena sudjelovalo je bar u jednoj igri na sreću (povećanje od 11% u odnosu na istraživanje koje je provedeno 1971. godine, isto tako naručeno od strane Hrvatske lutrije). U igrama na sreću puno više je bilo muškaraca, tj. 46% muškaraca je igralo jednu ili više igara na sreću, dok je žena bilo 31%. Također, pokazalo se da postoji tendencija opadanja igranja igara na sreću sa starošću pa je tako najviše stanovništva igralo igre na sreću u skupini od 25 do 34 godine, zatim u skupini od 35 do 44, pa prema najstarijoj skupini od 65 godina i više koja je bila zadnja. Što se tiče odabira igre, kod oba roda je bio najzastupljeniji Loto, s tim da su kod muškaraca slijedili Sportska prognoza, srećka pa Ekspres lutrija, a kod žena srećke, Ekspres lutrija pa Sportska prognoza. Motivi za igranje su bili razni, a onaj koji se pojavljivao najčešće je bila „nada u dobitak glavnog ili manjeg dobitka“ što je navelo oko 75% igrača. Slijedeće bitno istraživanje je proveo 1988. i 1989. godine tadašnji Institut za društvena istraživanja (IDIS) koji je potvrdio neke spoznaje iz prošlog istraživanja. Istraživanjem je dobiveno da muškarci sudjeluju u igrama na sreću češće nego žene, te da je najistaknutiji motiv za igru nada u dobitak. Ono što istraživanje nije postiglo je dokazati da se osobe koje sudjeluju u igrama na sreću prepoznaju po socijalnom sloju. Nasuprot tome, istraživanje je pokazalo baš suprotno – ne postoje značajne razlike između društvenog statusa opće populacije i populacije igrača koji sudjeluju u igrama na sreću (Ibid.).

2.2. Istraživanja u Hrvatskoj u 21. stoljeću

U zadnjih 10-15 godina provedeno je nekoliko većih i manjih istraživanja na ovu temu. Peto empirijsko istraživanje koje je provedeno u Hrvatskoj, provela je tvrtka Focus marketing konzalting 2007. godine za potrebe Hrvatske lutrije, a s ciljem istraživanja tržišta igara na sreću u Hrvatskoj. Ovo istraživanje se najviše fokusiralo na Sportsku prognozu, a došlo je do nekih zanimljivih podataka. Sportsku prognozu tada je igralo 27,72% igrača u dobi od 18 do 29 godina, s tim da su je i dalje igrali pripadnici svih dobnih skupina. Ono što je još dobiveno je da su stariji igrači igrali redovitije, dok su mlađi igrači bili nestalniji. Iako je muškaraca bilo značajno više, iznenađuje podatak da je 13% bilo žena, što se tada smatralo kao iznimno visoka brojka (Ibid.). Institut za društvena istraživanja Ivo Pilar proveo je veće istraživanje 2012.

godine. Tema istraživanja je bila Igranje igara na sreću u općoj populaciji Republike Hrvatske. Rezultati su pokazali da je oko 67% ljudi (na uzorku građana dobi od 15 do 64 godina) barem jednom u životu igralo neku igru na sreću, od toga je 72,9% muškaraca i 61,2% žena igralo. Najveća razlika po osnovi roda se vidjela u dobnoj skupini od 25 do 34 godine, gdje je 66,3% muškaraca igralo igre na sreću barem jednom u životu, nasuprot 51,4% žena. Najčešće igre koje se igraju su loto (14,6%), kladioničke igre (13,9%) i bingo (13,1%), dok igre na sreću na automatima igra 4,3%, a casino igre sa kuglicama, kartama ili kockicama igra 3,3% građana. Kod kladioničkih igara je uočena velika razlika među rodovima, pa tako od igrača koji su igrali kladioničke igre u posljednjih mjesec dana, 23,9% je muškaraca, a samo 4,0% žena. Također, uočena je razlika u stupnju urbaniziranosti, pa je tako najviše igrača (21,3%) iz velikih gradova. Kod casino igara sa kuglicama, kartama i kockicama i kod igra na sreću s automatima, uočena je puno veća učestalost kod muškaraca nego kod žena (Tkalić i Miletić, 2012).

Pejnović Franelić (2013) kao temu svoje doktorske disertacije izabire sklonost prema kockanju, a za populaciju uzima studente prve godine Sveučilišta u Zagrebu. U ovom istraživanju su dobiveni rezultati da se 55,5% studenata kladi, te je puno više muškaraca (70,8%) od žena (42,2%). Od broja studenata koje se kladi, njih čak 90,5% se kockalo ili kladilo u posljednjih 12 mjeseci. Prema mjestu klađenja, daleko najviše ih se kladi u sportskim kladionicama (44,4%), a zatim u kasinima (16,1%), te se pritom značajno razlikuju podatci nađeni kod žena i kod muškaraca – 60,4% muškaraca ide u sportske kladionice i 21,2% u kasina, dok kod žena ih ima 21,3% koje idu u sportske kladionice i 8,7% koje idu u kasina. Kod navođenja razloga kockanja, jedna četvrtina ispitanika (25,3%) kao glavni razlog navodi zaradu, a slijedi ju uzbuđenje, izazov, dosada i užitak (koji se kreću između 12,4% i 16,5%). Kod muškaraca glavni razlog je zarada (33,1%), slijedi ga uzbuđenje (24,6%), te izazov, užitak i dosada (koji se kreću između 18,1% i 19,8%). Kod žena je zarada isto glavni motiv iako u manjem postotku (14,0%), ali ju slijedi izazov, zbog drugoga i dosada (kreću se od 6,7% i 9,9%). Većina ljudi je odgovorila da je u zadnjih 12 mjeseci uložila 10 ili manje kuna (57,6%) ili da je uložila od 10 do 100 kuna (29,0%). I ovdje se može uočiti razlika među rodovima pa je ulog od 10 ili manje kuna uložilo 42,7% muškaraca i 81,0% žena, dok je ulog između 10 i 100 kuna uložilo 37,5% muškaraca i 15,5% žena. Istraživanje je isto proučavalo tko se od bliskih osoba ispitanika kladi pa je dobiven rezultat da je to u velikoj mjeri prijatelj ili prijateljica (76,0%), a u manjoj mjeri brat ili sestra, otac i partner ili partnerica (kreće se od 10,% do 15,2%). Prvo klađenje je bilo jako često s prijateljem ili prijateljicom i kod muškaraca (72,7%) i kod žena (30,7%). Kod mjesta stanovanja je bitno istaknuti da ih većina živi u

obiteljskom domu (46,8%), a slijede stan ili soba (25,5%), te studentski dom (15,9%). Od studenata koji se kockaju, većina ih ima i plaćen posao (43,1%), dok neki primaju i stipendije (18,5%), a mali broj ih prima socijalnu skrb (4,7%). Čak 30,7% tih studenata je uključeno u sportski klub (Ibid.).

Dodig i suradnici (2014) su istraživali sportsko klađenje kod studenata u Zagrebu i došli su do rezultata da je 82,3% studenata imalo iskustvo barem jednog igranja igara na sreću, i pritom su više zastupljeni muškarci (61,2%) od žena (38,8%). Također su uočili da se 51,2% studenata nikada nije kladilo na sportske rezultate, međutim tu se vidi velika razlika u rodovima, pa je tako 80% studentica izjavilo da se nikada nisu kladile i 30% studenata. Također, utvrđeno je da se oko 26% studenata redovito kladi na sportske rezultate (tj. jednom tjedno ili češće od toga), dok je kod studentica 0% onih koji se klade redovito. Najzastupljenija igra kod studenata je bilo sportsko klađenje, a ako studentica lutrijske igre, dok je klađenje i kockanje kod njih bilo jednako zastupljeno. Istraživanje je promatralo i da li je intenzivno uključivanje u jednu kockarsku aktivnost vezano sa uključivanjem u drugu, te se došlo do rezultata da je kod muškaraca sudjelovanje u sportskom klađenju povezano sa igrama na automatima, ruletom i virtualnim utrkama, dok je kod studentica ono povezano sa jednokratnim srećkama i igrama na automatima (Ibid.).

Ricijaš i suradnici (2016) su istraživali kockanje kod mladih i došli su do podatka da je 73% ispitanika barem jednom u životu sudjelovalo u nekoj kockarskoj igri na sreću, s tim da je ovdje rodna razlika u korist žena pa je tako 79,4% žena sudjelovalo u kockanju, dok je isto to odgovorilo 66,2% muškaraca. Istraživači objašnjavaju to činjenicom da se pod kockarske igre na sreću ubrajaju i one malog adiktivnog potencijala poput srećka i lutrija, što je kod žena skoro u svakom istraživanju visoko zastupljeno. Od vrsta kockarskih igara na sreću, najviše su zastupljene jednokratne srećke (46,8%), a slijedi sportsko klađenje (40,7%), loto (33,7%), igre na automatima (21,2%), klađenje na virtualne utrke (20,6%), te elektronski rulet (9,5%). Po učestalosti igranja igara, najčešće se kocka na sportsko klađenje te jednokratne srećke. Kad pogledamo rodne razlike, vidimo da se muškarci igraju češće od žena, a najveća razlika se vidi kod sportskog klađenja. Također, utvrđeno je da su kod muškaraca najčešće igre sa visokim adiktivnim potencijalom, dok kod žena se raspoznaje potpuno suprotan trend – žene značajno rjeđe kockaju, te se kod njih najučestalije igre sa značajno manjim adiktivnim potencijalom. Kao jedan od bitnih čimbenika raširenosti kockanja, autori navode dostupnost, te daju podatke Državnog zavoda za statistiku prema kojem se broj prodajnih mjesta gdje se mogu igrati igre na sreću, drastično povećao. To se vidi u podatku da je 1990-ih godina bilo oko 350 prodajnih

mjesta, 2009. godine ih je bilo 1.600, dok je 2016. godine postojalo 4.099 uplatnih mjesta, od toga 15 kasina i 234 automat klubova koji se nalaze u cijeloj Republici Hrvatskoj (Ibid.). Iz podataka Državnog zavoda za statistiku (2016) dobivenih iz ankete o potrošnji kućanstava iz 2014. godine se vidi da je prosječna godišnja potrošnja na igre na sreću iznosila 170 kuna po kućanstvu.

3. Metodologija

Istraživanje je provedeno na ženskim osobama koje kockaju, a to čine na području grada Zagreba, dok je tražena dob bila od 18 do 65 godina. Zbog specifičnosti teme, te potrebe za dubinskim razumijevanje problema, provela sam kvalitativno istraživanje metodom polustrukturiranog intervjua. Smatram da se kvantitativnom metodologijom ne bi moglo doći do nekih specifičnih podataka zbog prirode te metodologije, pa sam koristila polustrukturirani intervjua gdje sam imala mogućnosti preoblikovanja pitanja za svaku ispitanicu, ovisno o njenim odgovorima. Time su pitanja prilagođena svakoj osobi, te sam uspjela obuhvatiti cijelo iskustvo i doći do detalja njihovog osobnog iskustva pri kockanju, što bi možda bilo teško napraviti sa kvantitativnom metodologijom. Uzorak je bio namjeren prigodan jer mi je trebala specifična skupina ljudi (žene koje kockaju), a iako odabir u uzorak nije ovisio o visini njihove angažiranosti u ovoj aktivnosti, gledala sam da osobe koje izaberem u uzorak imaju što različitija iskustva prilikom kockanja. Uzorak se trebao sastojati od najviše 6 osoba jer bi više od toga dovelo do zasićenja podataka zbog homogenosti skupine, te se na kraju istraživanja uzorak sastojao od 3 osobe. Intervjui su održani tijekom srpnja 2018. godine, te su sve ispitanice sudjelovale dobrovoljno. Prije snimanja su bile upoznate sa ciljem i svrhom istraživanja, te je istraživanje provedeno u skladu sa svim etičkim kodeksima. Sudjelovanje u istraživanju je bilo anonimno i dobrovoljno, a ispitanice su bile obavještene te su imale priliku odustati u bilo kojem trenutku. Iako je u uzorak ušla dob od 18 do 65 godina, sve ispitanice su bile mlađe dobi, tj. dob je varirala od 20 do 22 godine. Zbog specifičnosti životnih navika mladih ljudi, a time i njihova iskustva kod kockanja, iskoristila sam te informacija prilikom preoblikovanja pitanja za intervjua.

Kroz moje istraživanje sam pokušala dobiti odgovore na pitanja „Kakvo značenje ima društveni kontekst kod žena koje kockaju?“ i „Kakvo je osobno iskustvo žena koje kockaju?“. Pitanja u intervjuu sam koncipirala tako da dobijem uvid u osobno iskustvo svake žene ispitanice, te sam pokušala doći do određenog društvenog konteksta. Prva pitanja za svaku ispitanicu su bila o njenim prvim iskustvima s kockanjem. Tu me zanimalo gdje su išli (automat klub, kasino, sportska kladionica) i na što su se kockali, koji im je bio prvotni motiv i razlog kockanja, te da li su taj prvi put otišli sami ili u društvu. Zatim sam postavila pitanja o trenutnom kockanje, tj. gdje se sada kockaju, koliko često, da li im se razlog za kockanje promijenio, da li se motivacija promijenila (kockaju li manje ili više nego kada su počeli), i da li se idu kockati sami ili u društvu. Zatim sam pitala o tome što njena okolina misli o kockanju, njena obitelj, prijatelji i partner/partnerica ako ju ima, te da li se itko od njih također kocka. Ono što sam još

smatrala bitnim pitati je koliki im je mjesečni budžet, a s obzirom da su mi sve tri ispitanice studentice, bilo je potrebno saznati rade li uz studiranje, te da li same sebe financiraju ili financijski ovise o nekome. Svaku od ispitanica sam pitala kako doživljavaju prostor gdje kockaju, ambijent, ljude, aparate i slično, da bi dobila njihovo vlastito viđenje prostora gdje kockaju. Osim toga, pitala sam da opišu kako im izgleda tipično kockanje, od prvotnog razloga za otići i biranju aparata na kojem kockaju, pa do samog iskustva prilikom kockanja, vremenskog zadržavanja tamo i krajnje, razloga za odlazak. Pitala sam svaku ispitanicu da li je zbog kockanja ikad bila osuđivana ili diskriminirana, posebno po osnovi svog roda, tijekom kockanja, ali i prilikom interakcije s ljudima izvan prostora gdje kocka. Na kraju intervjua, ispitala sam neka osnovna socio-demografska obilježja svake ispitanice da bi ih usporedila sa trenutnim provedenim istraživanjima.

4. Rezultati i rasprava

Sve tri ispitanice su počele kockati radi zabave ili čak i znatiželje, i sve tri su prvo kockarsko iskustvo imale u društvu. Dvije ispitanice su otišle sa prijateljicama u kasino, najviše iz znatiželje, ali pošto su pritom bile maloljetne, brzo su izbačene iz kasina. Jedna ispitanica je prvi put sa dečkom uplatila listić u sportskoj kladionici, i to je bilo sa 19 godina. Dvije ispitanice idu najčešće u kasina i automat klubove, dok treća najčešće ide u sportske kladionice, ali nekada otiđe i u kasina i automat klubove. Sve ispitanice su počele kockati sa otprilike 19 godina, u isto doba kada su upisale fakultet ili nedugo nakon toga. Dvije ispitanice su rekly da kockaju jednako često kao i kada su počele, te da im je motiv za kockanje bio i ostao zabava, dok je treća ispitanica rekla da sada kocka još i rjeđe, a da joj je glavni motiv prije bio novac, dok je sada zabava. Sve tri ispitanice su rekly da im kockanje u životu nije bitno, a kao glavni razlog kockanja navode druženje s ljudima i zabavu, dok je jedna ispitanica izjavila da joj je jako bitno i osvojiti novce. Sve tri ispitanice uvijek idu kockati u društvu, a osobe s kojim kockaju su im prijatelji s kojima se druže i izvan konteksta kockanja. Od prijatelja ne skrivaju da se kockaju, nekad se čak i hvale, dok kod upoznavanja novih ljudi jedna ispitanica ne voli govoriti svima da kocka zbog moguće osude od drugih osoba. Dvije ispitanice imaju ili su imale partnera, te ih oni nikada nisu osuđivali ili kritizirali zbog toga, a ponekad su i znali kockati zajedno. Od tri ispitanice, dvije su rekly da im obitelj ne zna da kockaju i misle kad bi znali da ih ne bi podržavali, dok je jedna ispitanica rekla svojoj obitelji i oni su izrazili direktno neslaganje s tom aktivnošću i osudili su je.

Sve tri ispitanice studiraju, te uz studiranje rade, a mjesečni budžet im varira, od ispitanice B koja ima oko 2.000 kuna, pa ispitanica A koja ima od 2.500 do 3.000 kuna, te ispitanica C koja ima mjesečni budžet od 5.000 kuna mjesečno. Sve ispitanice kockaju u slobodno vrijeme, te dvije misle da imaju dovoljno vremena i novaca da kockaju koliko žele, dok jedna smatra da bi više kockala da ima vremena, te da bi više novaca ulagala da ima veću financijsku mogućnost za to. Dvije ispitanice nisu nikada ušle u financijsku krizu radi kockanja, a jedna je, te je ta ista ispitanica rekla da zna nekada trošiti po 50, čak i 100 kuna pri jednom kockanju, dok druge dvije troše od 100 do 200 kuna godišnje. Jedna ispitanica smatra da nema nikakvu dobit od kockanja, dok druge dvije imaju, te sve tri osjećaju zadovoljstvo dok kockaju. Također, svi smatraju da im je kockanje samo hobi i da je prolazno u životu. Ne misle da im kockanje utječe na društveni život, niti su ikada zanemarili akademske obaveze radi kockanja.

Kad sam ih pitala da opišu prostor gdje kockaju i kako ga one doživljavaju naišla sam na najveće razlike i zanimljive rezultate. Ispitanica A je rekla da kad ide u sportsku kladionicu vidi čudne poglede upućene njoj, da misli da je svi osuđuju jer je žena i da drugi smatraju da kao žena vjerojatno ne uplaćuje listić u sportskoj kladionici za sebe, te često čuje neukusne komentare kamuflirane kroz šalu. Ispitanica B smatra da je prostor gdje često ide mračan, ali da se svi ponašaju dobro prema njoj i da se osjeća dobrodošlo, a ako treba pomoć oko aparata da djelatnici uvijek dođu pomoći i objasniti što treba, te da nema osjećaj da je drugi ljudi osuđuju zato što je tamo. Ispitanica C specifično objašnjava prostor gdje kocka s obzirom na ostale ispitanice. Ona kaže ovo:

„A to je jako čudno kako su oni napravili, znači nema sata nigdje unutra, nema prozora, znači ti tamo izgubiš pojam o vremenu kad uđeš tu, nemam pojma, 20 minuta, uopće više ne znaš ni gdje si ni kamo si, samo što si usredotočen na te aparate i kockanje i da moraš dobiti, potrošit još i imaš aparat ispred sebe koji ti vrti te brojke, to kad cjelokupnu situaciju pogledaš to je najveća ljudska glupost koja postoji po meni, svi sjedimo ko' hipnotizirani za tim aparatima i tapkamo gumbić i čekamo da nam se pojave pet voćkica nekih istih i sad ćemo mi bit sretni i bogati.“

Iako kod ispitanice C postoji donekle negativan doživljaj prostora gdje kocka, ona cijeli prostor ne shvaća velikim čimbenikom prilikom odabira mjesta za kockanje, odlučuje po tome u kojem dijelu grada se nalazi kada se odluči ići kockati. Ispitanica B ide u kasino gdje zna da imaju oni aparati na koje ona zna igrati, dok ispitanica A voli ići u kasina i automat klubove koji su ljepši, otmjeniji i gdje su aparati noviji.

Kod tipičnog odlaska na kockanje, sve tri ispitanice su rekle da se odluče ići spontano, da ne planiraju tokom dana ili dane ranije, a aparate biraju po „teoriji“ ako je netko na aparatu duže gubio, da će aparat uskoro početi davati novce, i to im je jedini kriterij koji znaju koristiti. Dvije ispitanice obično provedu pola sata kockajući, a nekada čak i manje, dok treća kocka minimalno sat vremena, a nekada i po 2-3 sata. Odlazak iz automat kluba ili kasina odlučuju kada potroše one novce koje su odlučile da će tada potrošiti, neovisno da li su osvojile novce ili izgubile, a ispitanica C nekada zna i preći onaj limit koji je odlučila za kockanje. Što se tiče osuda i diskriminacije, ispitanica A ju je doživjela kroz šaljive komentare, ispitanica B nije nikada, a ispitanicu C su jednom napali prijatelji da previše kocka i da bi trebala smanjiti s tom aktivnošću.

Ispitanice A i B imaju 20 godina, te žive u obiteljskom domu, a dolaze iz velikog grada, a ispitanica C ima 22 godine i živi u privatnom smještaju sa cimericama, te dolazi iz malog grada, a osim toga, uključena je i u sportski klub. Ispitanice B i C su završile gimnaziju, a

ispitanica A je završila četverogodišnju strukovnu školu. Također, niti jedna od ispitanica nije nikada čula za društveno odgovorno kockanje.

Već u ova tri intervjua sam mogla uočiti neke skupine osobina. Ispitanica C se kocka već tri godine, češće se kocka od druge dvije ispitanice, ulaže više novaca pri kockanje, te ostaje duže u kasinu ili automat klubu. Ona bi voljela imati više vremena i novaca za kockanje, a znala je i gubiti više od onoga što je planirala uložiti za kockanje. Kod nje se jedino promijenio motiv za kockanje, te se od prvotne nade u dobitak, tj. radi novaca, sada kocka radi zabave. Ona je navela da i osim odlaska u formalne priređivače igara na sreću, zna igrati poker sa svojim prijateljima, te joj to predstavlja još veću zabavu i tu se više voli natjecati i pobjeđivati. Iako sve tri ispitanice igraju visoko adiktivne igre (kockanje u kasinima, automat klubovima i sportskim kladionicama), one uplaćuju relativno niske novčane iznose pri klađenju, ne klade se često, a glavni motiv im nije zarada niti dobitak, već zabava. Također, sve tri su se prvi put kockale u društvu, a i sada kad idu kockati, nikad ne idu same. Ono što sam uočila je da su se sve tri ispitanice počele kockati nakon veće životne promjene – sve tri ispitanice su se počele kockati nakon upisa na fakultet, s tim da je kod ispitanice C to značilo i preseljenje iz obiteljskog doma u drugi grad.

5. Zaključak

Vidjela sam da neke karakteristike kockara koje su pokazala dosadašnja istraživanja se odnose i na moje ispitanice. Naravno, istraživanja ovog obujma nije dovoljno veliko da bi se zaključci prenosili na promatranu skupinu. Iako je po prijašnjim istraživanjima relativno malen broj žena koje sudjeluju u visoko adiktivnim kockarskim igrama, njihovo osobno iskustvo je bitno promotriti da bi se bolje shvatila ova tema. S obzirom da je promatrana skupina sudjelovala u visoko adiktivnim igrama, očekivala sam češće igranje i više novčane uloge od onih koje sam dobila. Vidjela sam da su se neki rezultati prijašnjih istraživanja potvrdili, poput toga da žene pri prvom kockanju uvijek idu sa prijateljima, te da one ne kockaju radi velikog ega i moći u pobjeđivanju, nego jer se osjećaju dobro dok igraju (Li prema Kozjak, 2016; McVeigh, 2010). Zanimljiva je i činjenica da su sve tri ispitanice bile studentice, te su uz studiranje radile i studentske poslove, tj. imale su vlastite prihode. Za daljnja istraživanja, smatram da se treba opsežnije ući u temu, te prići istraživanju kvantitativno, ali i kvalitativno da bi se dobili podatci o cjelokupnoj populaciji žena koje kockaju, ali i došlo do specifičnih iskustava žena. Smatram da bi se kroz kvantitativnu metodologiju trebalo doći do određenih socio-demografskih karakteristika, te se daljnje istražiti načine na koje žene kockaju i detaljnije ući u njihovo osobno iskustvo. Mislim da bi se tu trebala bolje istražiti interakcija sa prijateljima s kojima kockaju, te razlika u načinu kockanja između žena koje kockaju same od onih koje kockaju u društvu. Neka istraživanja pokazuju i razlike između muškaraca i žena koje kockaju i to većinom u nekim osnovnim karakteristikama pri kockanju i vrsti i načinu kockanja, ali smatram da bi trebalo promotriti i samu interakciju između muškaraca i žena koje kockaju.

6. Literatura

Dodig, D. Ricijaš, N. Rajić-Stojanović, A. (2014) Sportsko klađenje studenata u Zagrebu – doprinos uvjerenja o kockanju, motivacije i iskustva u igrama na sreću. *Ljetopis socijalnog rada* 2014, 21 (2), 215-242

Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2015) Revizija podataka o osnovnim karakteristikama potrošnje kućanstava u 2014. Pristupljeno sa: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2015/14-01-04_01_2015.htm 6. srpnja 2018. godine

Glavak Tkalić, R. & Miletić, G.-M.; (2012) Igranje igara na sreću u općoj populaciji Republike Hrvatske. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Kozjak, B. (2016) Kockanje : od dokolice do socijalne patologije : sociološki aspekti. Zagreb: TIM press

McVeigh, T. (2010) Britain's new addicts: women who gamble online, at home and in secret. The Guardian. Pristupljeno sa: <https://www.theguardian.com/uk/2010/jan/17/women-gamblers-online-addiction> 6. srpnja 2018. godine

Pejnović Franelić, I. (2013). Sklonost studenata prve godine sveučilišnih studija prema kockanju i klađenju. Doktorska disertacija. Zagreb: Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Ricijaš, N., Dodig Hundrić, D., Huić, A., Kranželić, V. (2016). Kockanje mladih u Hrvatskoj - učestalost igranja i zastupljenost problematičnog kockanja. *Kriminologija & socijalna integracija : časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju*, 24(2), 24-47. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/171251>